

Голові разової спеціалізованої
вченої ради PhD 9311
Хмельницького національного університету
д.е.н., професору Євгенію РУДНІЧЕНКУ

РЕЦЕНЗІЯ

рецензента - кандидата економічних наук, доцента, доцента кафедри менеджменту та адміністрування Хмельницького національного університету Кравчика Юрія Васильовича на дисертаційну роботу Михальчука Ігоря Володимировича на тему «Управління конкурентоспроможністю інновацій на основі розвитку потенціалу креативності підприємства», подану до разової спеціалізованої вченої ради Хмельницького національного університету на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 07 «Управління та адміністрування» за спеціальністю 073 «Менеджмент»

Актуальність теми дослідження та її зв'язок з напрямками науково-дослідних робіт

В умовах стрімкої глобалізації, посилення міжнародної конкуренції та прискорення науково-технічного прогресу, інноваційна діяльність стає ключовим фактором успіху та сталого розвитку будь-якого підприємства. Здатність генерувати, впроваджувати та комерціалізувати інновації визначає не лише конкурентоспроможність окремих суб'єктів господарювання, але й економічний потенціал країни в цілому. Саме тому питання управління конкурентоспроможністю інновацій перебуває в центрі уваги як науковців, так і практиків у сфері менеджменту.

Особливої гостроти ця проблематика набуває для України, економіка якої проходить складний етап трансформацій, пов'язаних з необхідністю подолання наслідків військової агресії, модернізації промислового сектору, інтеграції до європейського та світового економічного простору. В таких умовах активізація інноваційної діяльності та підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств є стратегічним завданням, вирішення якого потребує нових підходів та ефективних управлінських інструментів. Традиційні моделі управління, орієнтовані переважно на оптимізацію використання наявних ресурсів, виявляються недостатньо дієвими в контексті формування

довгострокових конкурентних переваг, заснованих на унікальних знаннях та інноваційних рішеннях.

У цьому контексті звернення автора до проблеми розвитку потенціалу креативності підприємства як основи для підвищення конкурентоспроможності інновацій є надзвичайно своєчасним та обґрунтованим. Креативність, що розглядається як здатність генерувати нові ідеї, знаходити нестандартні рішення та створювати оригінальні продукти і послуги, виступає фундаментальним джерелом інновацій. Без розвиненого креативного потенціалу, який охоплює як індивідуальні здібності працівників, так і організаційну культуру, що стимулює творчий пошук, підприємство не може розраховувати на створення проривних інновацій, здатних забезпечити йому лідерські позиції на ринку.

Таким чином, тема дисертаційної роботи Ігоря Володимировича Михальчука є надзвичайно актуальною як з теоретичної, так і з практичної точки зору. Вона відповідає нагальним потребам економічного розвитку України, відображає сучасні тенденції світової економічної науки та управлінської практики, а також спрямована на вирішення важливої наукової проблеми, що має суттєве значення для підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств на інноваційних засадах. Дослідження питань управління конкурентоспроможністю інновацій через призму розвитку потенціалу креативності відкриває нові перспективи для поглиблення наукових знань у цій сфері та розробки дієвих управлінських рішень.

Актуальність теми додатково підтверджується зв'язком дослідження із планом науково-дослідних робіт Хмельницького національного університету. Результати дослідження Михальчука Ігоря Володимировича знайшли відображення при виконанні договору про науково-технічне співробітництво з Хмельницькою ОДА «Ресурсне та інституційне забезпечення сталого розвитку соціально-економічних систем» (ДР № 0120U102755) – обґрунтовано концепт «управління конкурентоспроможністю інновацій на основі розвитку потенціалу креативності підприємства» і доведено зв'язок потенціалу креативності

промислового підприємства із його здатністю до реалізації інноваційної стратегії наступального типу.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації

Наукові положення, висновки і рекомендації дисертації мають високий ступінь наукової обґрунтованості, що обумовлено узагальненням і аналізом значної кількості наукових публікацій щодо процесів управління конкурентоспроможністю інновацій підприємства на основі розвитку його потенціалу креативності. Отримані у дисертаційній роботі наукові результати, пропозиції, висновки та рекомендації є науково обґрунтованими та достовірними, що забезпечується застосуванням сучасних методів наукових досліджень, які дають змогу дослідити процеси управління конкурентоспроможністю інновацій підприємства на основі розвитку його потенціалу креативності, серед яких використано наступні методи: *гносеологічного аналізу та діалектичного пізнання, логічного аналізу і синтезу, абстрактно-логічного аналізу і синтезу, економіко-статистичного й порівняльного аналізу, економіко-математичного моделювання, анкетування та експертного оцінювання, наукової абстракції, структурно-логічного моделювання, логічного узагальнення.*

Автором проведено дослідження із використанням ґрунтовної бази вітчизняних та зарубіжних джерел, що включені до списку літератури (232 найменувань). Це свідчить про якісне опрацювання теми дисертації, що відображено у науковому доведенні усіх окреслених положень та формулюванні висновків дисертації.

Високий рівень достовірності наукових розробок, отриманих у дисертації, підтверджується застосуванням у процесі дослідження: актуальних даних, зокрема, правові та нормативні документи Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, офіційні матеріали Державної служби статистики України, публікації вітчизняних і зарубіжних вчених, матеріали науково-практичних

конференцій, матеріали, що розміщені у мережі Інтернет, звітна документація окремих машинобудівних підприємств України, матеріали особистих досліджень автора.

Наукові положення, результати, висновки дисертаційної роботи підтверджуються публікаціями у наукових виданнях та їх апробацією на науково-практичних конференціях. Достовірність наукових висновків і рекомендацій підтверджена їх практичним впровадженням.

В цілому, достовірність та обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій підтверджується коректністю постановки та вирішенням наукового завдання – обґрунтування теоретичних основ, науково-методичних і практичних рекомендацій для управління конкурентоспроможністю інновацій підприємства на основі розвитку його потенціалу креативності.

Зміст дисертаційної роботи

Дисертація складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг наукової роботи становить 271 сторінку. Робота містить: 43 таблиці; 29 рисунків, з яких 3 охоплюють повні сторінки; 7 додатків, розміщених на 31 сторінці; список використаних джерел складається із 232 позицій, які охоплюють 23 сторінки. Обсяг основного тексту дисертації становить 203 сторінки.

Дисертаційна робота характеризується логічною, завершеною структурою та послідовною побудовою, повною мірою висвітлює зміст визначених розділів. Зміст дисертації відповідає меті і завданням дослідження. Робота написана у науковому стилі, проілюстрована відповідними рисунками, таблицями, графіками. У вступі розкрито актуальність теми дослідження, сформульовано мету та завдання, визначено предмет та об'єкт, наукову новизну і практичне значення одержаних результатів дослідження, наведено відомості про апробацію і впровадження.

У першому розділі «Теоретико-методичні основи управління конкурентоспроможністю інновацій на основі розвитку потенціалу креативності

підприємства» проаналізовано наукові підходи до понять «конкурентоспроможність підприємства» і «конкурентоспроможність інновацій», обгрунтовано доцільність ціннісно-орієнтованого підходу, визначено умови розвитку потенціалу креативності для забезпечення інноваційної продуктивності. Виокремлено типи підходів до конкурентоспроможності та запропоновано авторське визначення відповідних дефініцій. Показано роль креативного мислення у створенні ціннісних інновацій і запроваджено термін «інноваційна продуктивність». Розглянуто організаційні умови формування інноваційно-продуктивної команди та сформовано морфологічний словник дослідження.

У другому розділі роботи «Умови і результати ділової активності промислових підприємств України: аналіз та оцінка в контексті стратегізації конкурентоспроможності» проведено аналіз здатності українських промислових підприємств реалізовувати креативні стратегії, враховуючи чинники нестабільності. Виявлено зниження інноваційної активності, експортної спроможності, а також дисбаланс у кадровому забезпеченні та державній політиці щодо інтелектуального потенціалу.

У третьому розділі роботи «Науково-методичний інструментарій управління конкурентоспроможністю інновацій на основі розвитку потенціалу креативності підприємства» обгрунтовано поєднання ціннісного підходу з креативним менеджментом для підвищення конкурентоспроможності інновацій. Визначено ключові принципи, запропоновано методи оцінки інновацій, зокрема функціонально-вартісний аналіз. Створено модель розвитку креативності підприємства, оцінено потенціал ряду високотехнологічних компаній. Обгрунтовано запровадження інтрапренерства, розроблено мотиваційні підходи, а також окреслено концепцію когнітивно-самодостатнього підприємства з рекомендаціями для розвитку знаннєвого та мотиваційного середовища.

Висновки і рекомендації логічно випливають із виконаних досліджень і підтверджуються довідками про впровадження результатів дисертаційної роботи.

Наукова новизна отриманих результатів

Наукові положення Михальчука Ігоря Володимировича сформульовані самостійно та відображають особистий внесок дисертанта в розвиток економічної науки. Проведений аналіз дисертаційної роботи та публікацій автора дозволяє підтвердити наявність елементів наукової новизни, які викладені конкретно, послідовно і системно. Найважливішими науковими результатами, отриманими здобувачем, є такі: *удосконалено* систематизацію наукових поглядів на сутність дефініції «конкурентоспроможність підприємства» з використанням морфологічного та контент-аналізу, де ознакою систематизації обрано особливості способів конкурентного протистояння суб'єктів економічної діяльності – це дало змогу довести каузальність дефініцій «конкурентоспроможність» та «інновації» співвідносно завдань управління конкурентоспроможністю підприємства і обґрунтувати доцільність використання ціннісно-орієнтованого підходу до управління конкурентоспроможністю інновацій; удосконалено цільові орієнтири аналізу ділової активності суб'єктів економічної діяльності де запропоновано його розглядати через призму впливу невизначеності й крижкості ринків на результати й напрями ділової активності; *набув подальшого розвитку* науково-методичний підхід епістемологічного конструктивізму у дослідженні сутності когнітивних феноменів. Це дало змогу сформулювати морфологічний словник концепту «управління конкурентоспроможністю інновацій на основі розвитку потенціалу креативності підприємства» і дозволило коректно оперувати абстрактно-логічними поняттями з метою акцентуації цільової спрямованості дослідження та аргументувати доцільність поєднання теорії цінності і креативного менеджменту у формуванні принципів та розробленні логічної моделі реалізації цього концепту в практичній діяльності промислових підприємств, що працюють на високодинамічних і висококонкурентних ринках.

Теоретичне і практичне значення результатів дисертації

Викладені в цьому дослідженні наукові положення є основою для

подальших наукових пошуків та вдосконалення управління конкурентоспроможністю інновацій на основі розвитку потенціалу креативності підприємства.

Теоретичну та практичну цінність мають отримані в процесі дослідження такі наукові результати: обґрунтовано діалектичну єдність і взаємообумовленість категорій «конкурентоспроможність інновацій» та «конкурентоспроможність підприємства»; охарактеризовано вплив креативності персоналу на здатність підприємства формувати стійкі конкурентні переваги за рахунок продукування конкурентоспроможних інновацій; сформовано логічний конструкт дефініції «потенціал креативності підприємства» та визначено організаційні умови його розвитку для досягнення результативності у створенні конкурентоспроможних інновацій; досліджено вплив трендів розвитку глобального економічного простору на вибір підприємствами способів і джерел формування конкурентних переваг; розроблено науково-методичні рекомендації для оцінювання і нарощування потенціалу креативності промислових підприємств в контексті управління конкурентоспроможністю інновацій.

Сформовані теоретичні висновки, науково-практичні рекомендації та інші прикладні результати дослідження, які представлені у дисертаційній роботі, використовуються у практичній діяльності: ДП «Воєнконверс-13» (довідка про впровадження № 18 від 20.02.2025 р.), ТОВ «Радіонікс» (довідка про впровадження № 918 від 28.11.2024 р.), ТОВ «Інститут хімії високих енергій» (довідка про впровадження № 50 від 15.06.2017 р.), ТОВ «Мавік+» (довідка про впровадження № 24.11/19-001 від 19.11.2024 р.), що підтверджує їх прикладну значимість та перспективи впровадження отриманих результатів у роботі підприємств.

Отримані результати дисертаційної роботи впроваджено у навчальний процес Хмельницького національного університету при викладанні дисциплін «Ресурси і технології конкурентоспроможності інтегрованих підприємницьких структур», «Сучасні та класичні теорії менеджменту», «Креативний менеджмент», «Інноваційний менеджмент» та «Менеджмент» (довідка про

Повнота викладення наукових і практичних результатів дисертації в опублікованих роботах

За результатами дослідження опубліковано 11 наукових праць, загальним обсягом 6,43 друк. арк., з яких особисто автору належить 4,33 друк. арк., у тому числі: 1 наукова праця що індексуються у наукометричній базі даних Scopus; 5 статей у наукових фахових виданнях України; 6 наукових публікацій, що додатково відображають результати дослідження. Опубліковані наукові праці у повній мірі відображають зміст дисертаційної роботи. Аналіз публікацій автора дозволяє зробити висновок про повноту викладу основних наукових положень його дисертаційної роботи у науковій літературі. Кількість публікацій є достатньою для висвітлення результатів дисертації на здобуття наукового ступеня доктора філософії відповідно до вимог.

Відповідність тексту дисертації вимогам академічної доброчесності

Аналіз тексту дисертації, а також публікації здобувача свідчать про відсутність ознак порушення автором вимог академічної доброчесності. Зокрема, дисертаційна робота містить посилання на джерела інформації; відповідає нормам законодавства про авторське право і суміжні права; відображає прагнення автора надати достовірну інформацію про результати власної наукової діяльності, використані методики досліджень та інформаційні ресурси.

Ідентичність змісту анотації та основних положень дисертації

Порівняльний аналіз анотації та основних положень дисертації Михальчука Ігоря Володимировича засвідчує їх повну відповідність. Анотація не містить інформації, яка б була відсутня у тексті дисертаційної роботи. Дисертація та оприлюднена анотація оформлені відповідно до вимог, встановлених МОН України.

Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи

У цілому позитивно оцінюючи наукові результати, отримані в дисертаційному дослідженні та їх практичне значення, слід відзначити окремі дискусійні моменти та висловити деякі зауваження стосовно роботи Михальчука Ігоря Володимировича.

В роботі виділяючи такі складові, як «Інформаційний супровід менеджменту інновацій» та «Маркетинг інновацій», важливо конкретизувати, яким чином розвинений потенціал креативності модифікує або підвищує ефективність цих процесів. У роботі варто було б підкреслити як саме специфічні креативні методики для збору та аналізу інформації в рамках інформаційного супроводу, або як креативність персоналу впливає на формування «нової ціннісної пропозиції споживачу» на етапі маркетингу інновацій.

Автором дисертації зазначається, що ключовою компетенцією менеджменту в «когнітивно-самодостатньому підприємстві» є «когнітивне лідерство», але в роботі варто було б більше описати яка конкретна методика була використана для оцінки рівня розвитку «когнітивного лідерства» на досліджуваних підприємствах. У роботі недостатньо описано, як саме було емпірично доведено та кількісно виміряно вплив саме «когнітивного лідерства» на «високий рівень мотивації співробітників до креативності» та на те, що «кожен співробітник – продуцент нових знань і компетенцій».

У роботі дисертант апелює до даних експертного опитування та SWOT-аналізу підприємств, однак кількість підприємств, їх географія та галузева структура не представлені в достатній деталізації. Залишаються незрозумілими критерії відбору об'єктів дослідження, методологія оцінювання рівня їхньої креативності та способи узагальнення результатів. Варто було б більше приділити уваги висновкам та практичним рекомендаціям.

Викликає неабиякий інтерес методологічний інструментарій управління конкурентоспроможністю інновацій на основі розвитку потенціалу креативності. Разом з тим, у дисертації недостатньо уваги приділено саме методикам та показникам, які використовувалися для оцінки рівня розвитку потенціалу креативності підприємства та як вимірювався його вплив на конкурентоспроможність інновацій.

Автору варто було б більше уваги приділити висвітленню питань, які конкретні організаційно-управлінські механізми чи інструменти пропонуються для ефективної реалізації саме «переважно власного виробництва» нових знань.

Наведені вище міркування є підставою для дискусії під час захисту дисертації, що підкреслює складність досліджуваної проблематики. Водночас вони не впливають на загальну позитивну оцінку результатів дослідження, проведеного Михальчуком Ігорем Володимировичем.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Михальчука Ігоря Володимировича на тему: «Управління конкурентоспроможністю інновацій на основі розвитку потенціалу креативності підприємства» є завершеною, самостійно виконаною працею, в якій отримані нові науково обґрунтовані основні положення та прикладні рекомендації щодо управління конкурентоспроможністю інновацій на основі розвитку потенціалу креативності промислового підприємства. Дослідження є цілісним, логічно структурованим, носить завершений характер. Обрану тему дисертації розкрито, поставлену мету досягнуто, задачі дисертаційної роботи вирішено. Основні наукові положення роботи обґрунтовано, достатньо повно висвітлено в опублікованих наукових працях. Дисертацію виконано на достатньо високому науково-теоретичному, методичному та практичному рівнях. На підставі викладеного можна зробити висновок, що дисертація Михальчука Ігоря Володимировича на тему «Управління конкурентоспроможністю інновацій на

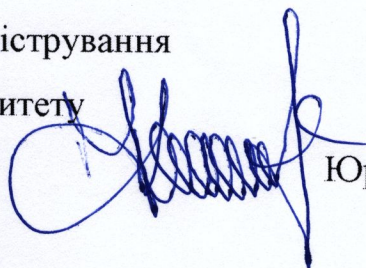
основі розвитку потенціалу креативності підприємства», яка подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії, відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами), Вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40 (зі змінами), Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами), а її автор, Михальчук Ігор Володимирович, заслуговує на присудження йому наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 073 «Менеджмент» галузі знань 07 «Управління та адміністрування».

Рецензент:

доцент кафедри менеджменту та адміністрування

Хмельницького національного університету

кандидат економічних наук, доцент

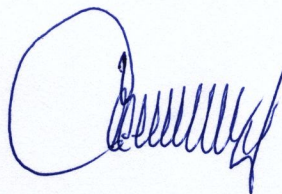

Юрій КРАВЧИК

Підпис доцента Кравчика Ю.В. засвідчую:

проректор з наукової роботи

Хмельницького національного університету

Олег СИНЮК